

СТ А Н О В И Щ Е

От: *доц. д-р Мария Маринова Пенева*
катедра "Икономика на природните ресурси", УНСС, гр. София
3. Социални, стопански и правни науки, 3.8. Икономика, "Икономика и управление
(аграрна икономика и политика)"

Относно: *дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по*
научна специалност в УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Сокол Азиз Саллаху*

Тема на дисертационния труд: *Двигатели и предизвикателства за устойчивото развитие на*
селските райони в Косово – на базата на община Скендерай

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 527 / 24.02.2025 на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Кандидатът е докторант в катедра "Икономика на природните ресурси" в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.8. Икономика, научна специалност: "Икономика и управление (агробизнес, екоикономика)" в индивидуална, платена форма на обучение. Обучението е осъществено в периода май 2021 г. – февруари 2025 г., като Сокол Саллаху е изпълнил целите и задачите в неговия индивидуален работен план, и съгласно решението на катедрения съвет е стартирана процедурата по защита на дисертацията.

Сокол Саллаху е завършил две магистърски програми в специалностите: Управление на земеделски и водни ресурси: поливно земеделие в Средиземноморския агрономически институт в Бари и Икономика на земеделието и храните в Университета в Прищина. Бакалавърската му степен по специалност "Аграрна икономика" е от Факултета по земеделие и ветеринарна медицина в Университета на Прищина, Косово. Освен това е участвал в обучения и е придобил специфичен опит в европейски страни и Япония.

В момента той е консултант по управление на проекти в кабинета на кмета на община Прищина. Кариерата му започва през 2010 г. в земеделската аптека „НТП“ Фати, подкрепяна от офиса на ЕС и ПРООН, където е назначен за съветник по икономическото развитие. През годините е работил като аграрикономист, съветник, консултант, ръководител на екип и изследовател в публични, държавни и международни институции и организации.

Приложените справки за образователната и научната дейност на докторанта (участие в проекти и конференции) подчертават неговата отдаденост на научните изследвания и мотивацията му за усъвършенстване и разширяване на знанията и опита си.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Рецензираната докторска дисертация се състои от 138 стандартни страници, включително основен текст, списък с използваната литература и приложения. Съдържа 19 фигури и 33 таблици. Списъкът с използвана литература включва 101 източника – научни статии, доклади, книги и стратегически документи, като повечето от тях са на английски език и са коректно цитирани. Дисертацията е добре структурирана, като включва увод, три основни глави и раздел с изводи и препоръки. Основният текст е написан на висок научен стил. Логическата последователност на изложението е ясна.

Авторът е избрал да изследва предизвикателствата и възможностите за устойчиво развитие на селските райони в Косово, със специален фокус върху община Скендерай. Изследването разглежда основни проблеми в развитието на селските райони в последните години, такива като ниска производителност и ниска ефективност в селското стопанство, обезлюдяване на селските райони и други. Значимостта на темата е равностойна на нейната сложност, като дисертацията представя теоретичен модел и емпиричен анализ, въз основа на които са дадени актуални резултати и конкретни препоръки за политиките. Това е навременен и ценен принос в областите на развитието на селските райони, аграрната икономика и планирането на регионални политики в Косово и страни със сходно историческо развитие. Новаторството, както и научното равнище на дисертацията, са добри, отчитайки значимостта на изследваната тема, политическите изисквания и очакванията на заинтересованите страни.

Заглавието на докторската дисертация е формулирано коректно и съдържанието съответства на него. Целите са ясно формулирани, като се фокусират върху: идентифициране на факторите и предизвикателствата за развитието на селските райони, оценка на аграрните политики и програми, анализ на социално-икономическите фактори, влияещи върху производителността на стопанствата, и предоставяне на препоръки за политиките. Изследователските въпроси са ясно определени и решаването им способства за реализиране на целта и приемане на поставените хипотези.

Докторантът е приложил подходящ смесен методически подход за анализ и оценка, използвайки количествен анализ за анкетните проучвания (регресионен анализ, корелационен анализ, проверка на хипотези), качествени интервюта, казусни изследвания и кабинетни проучвания.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В първата част докторантът ни запознава с темата на дисертацията: значението на селскостопанския сектор в Косово и предизвикателствата, с които се сблъсква в момента икономическото му развитие, като обяснява причините за избора на темата, целите на дисертацията, изследователските въпроси и хипотезите. По този начин той показва познаване и разбиране на съответните проблеми, политики и процеси.

От научна гледна точка докторантът е представил цялостна теоретична рамка (Глава 1, Теоретична основа на изследването), която синтезира основни концепции от развитието на селските райони, аграрната икономика и възстановяването на страната от военните конфликти, както и накратко е разгледал методологичен подход (Глава 2, Методология на изследването), за да представи използваните материали и методи за събиране на данни и анализи. Тук са идентифицирани основните структурни предизвикателства пред селските райони в Косово, като разпокъсаност на поземлената собственост, неефективност на селскостопанското производство и проблеми в управлението на отрасъла и самите райони.

Получените резултати също са представляват интерес и са представени в Глава 3

(Резултати и дискусии). В дисертацията се демонстрира ясната връзка между правителствените програми за подкрепа (грантове и директни плащания) и производителността на стопанствата чрез комбинация от регресионен анализ, корелационен анализ и интервюта. Изследването предоставя конкретни, основани на доказателствата препоръки, адаптирани към социално-икономическия и институционален контекст на Косово. Освен това се дават практически насоки за подобряване на жизнените условия в селските райони, проектиране на политики и усилия за интеграция в ЕС, което прави резултатите приложими за политици, правителствени институции и администрация. В това отношение докторантът е проявил достатъчни познания и способност за ясно мислене, както и е демонстрирал способности за анализ и програмиране.

В края на дисертацията са представени заключения от извършеното изследване и анализи, както и препоръки за бъдещо действие.

Целта е успешно изпълнена и изследователските въпроси са отговорени в докторската дисертация.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Представеното изследване доказва, че докторантът има задълбочени познания върху научната литература и научните постижения в изследваната област. Той също така е овладял и приложил съответните методи и инструменти за изследване. По този начин, докторантът е постигнал конкретни научни и практически приноси.

Научни приноси

От научна гледна точка, кандидатът прави систематичен преглед на съществуващата литература по въпросите на развитието на селските райони, аграрната икономика и социално-икономическото реструктуриране, като предоставя солидна теоретична основа за изследването. Той запълва пропуск в знанията, като интегрира теоретични и практически модели, специфични за региона на Западните Балкани на примера на Косово. Освен това, дисертацията прилага иконометрични техники за изследване на взаимовръзките между институционалната подкрепа и селскостопанските резултати.

Практико-приложни приноси

От гледна точка на практическите приноси, дисертацията предлага препоръки за подобряване на политиките за развитие на селските райони, институционалния капацитет и развитието на селското стопанство в Косово. Предлагат се мерки за повишаване на ефективността на подпомагането, увеличаване на достъпа на фермерите до консултантски услуги, насърчаване на диверсификацията на стопанствата и подкрепа за по-широкото интегриране на стратегиите за развитие на селските райони. Особено важно е, че дисертацията прилага доказателствено-базиран подход към политиките за развитие на селските райони, който може да повлияе директно на програмирането и изпълнението на програмите на местно и национално ниво.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторант Салаху представя публикации, свързани с дисертацията, от които само една не е директно отражение на темата на дисертацията. Подадени са четири публикации за рецензия: три статии в научни списания (едно, от които е индексирано в Scopus) и една публикация в съавторство в сборник с материали от конференция. Публикациите са направени в престижни списания, които изцяло отговарят на количествените и качествените изисквания за придобиване на образователната и научната степен „Доктор“.

6. Оценка на автореферата

Представеният автореферат обективно отразява структурата и съдържанието на дисертацията. Той е в обем от 38 страници текст и включва обща характеристика на дисертацията, нейната структура и съдържание. Представено е кратко изложение на отделните глави, с подчертаване на постигнатите теоретико-методологични и емпирични резултати, както и списък на използваната литература.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Рецензираната дисертация има своите силни страни, а критичните бележки, посочени тук, не намаляват качествата на изследването. Дори тези бележки следва да се възприемат от докторанта като препоръки за бъдеща работа. Затова основната ми препоръка към Сокол Саллаху е да изразява позицията си по-ясно и категорично, тъй като в момента текстът представя постиженията на други учени и му липсва критична оценка. За правилното изпълнение на всяка изследователска задача в бъдеще виждам два основни въпроса, които докторантът трябва да вземе предвид: 1) систематично разглеждане на методологичните въпроси с подробни и структурирани обяснения на съществуващите ограничения, предположения, подходи и т.н. и 2) гарантиране на представителността, валидността и генерализацията на резултатите, напр. засилен сравнителен анализ (с други общини в Косово или други изследвания за Балканските страни) би могъл да даде допълнителен контекст на сегашните резултати.

Имам два въпроса, които бих искала да поставя и на които ще се радвам да чуя мнението на докторант Сокол Саллаху по време на защитата на дисертацията, а именно:

1) За използваните данни в изследването: Как се справихте с предизвикателствата, които срещнахте по време на събиране на данните в селските райони? Колко надеждни са вторичните източници на данни, които използвахте, и как ги валидирахте спрямо първичните данни?

2) Какви са основните рискове и бариери за изпълнението на предложените препоръки към политиките в настоящата политическа и административна среда на Косово?

8. Заключение

Въз основа на оценката на приложените от докторанта, различни методи на изследване, правилно проведените оценки и анализи, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на УНСС за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури да присъди на **Сокол Саллаху** образователната и научна степен “**доктор**” по научната специалност “Икономика и управление (агробизнес, екоикономика)”

28.04.2025

София

Подпис:

/доц. д-р Мария Пенева/

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

REVIEWER'S POSITION

From: *Assoc. Prof. Dr. Mariya Marinova Peneva*
Department of Natural Resources Economics, UNWE, Sofia
3. Social, Economic and Legal Sciences, 3.8. Economics, "Economics and Management (Agricultural Economics and Policy)"

Re: PhD thesis for obtaining the educational and scientific degree "**Doctor**" in the Higher education field: 3. Social, economic and legal sciences in UNWE.

Author of the PhD thesis: *Sokol Sallahu*

Topic of the PhD thesis: *Drivers and Challenges for Sustainable of Rural Development in Kosovo – on the Basis of the Skenderaj Municipality*

The review is **based** on the: participation in the scientific jury for the PhD thesis defence as a member according to the order № 527 / 24.02.2025 of the Rector of UNWE.

1. Brief introduction of the PhD candidate

The candidate is a PhD student in the Department of Economics of Natural Resources in the Higher education field: 3. Social, economic and legal sciences, Professional field: 3.8. Economics, Scientific specialisation: "Economics and Management (Agribusiness, Eco-Economics)" in individual, paid form of doctoral training. The study is completed from May 2021 to February 2025 as Sokol Sallahu fulfilled the goals and tasks in his individual working plan, and according to the departmental assembly decision, the dissertation defence procedure has been processed.

Sokol Sallahu graduated with two Master's degrees in specialities of: Land and Water Resources Management, Irrigated Agriculture in Mediterranean Agronomic Institute of Bari IAM-B, CIHEAM and Agricultural and Food Economics in the University of Pristina. His Bachelor's degree in the speciality of Agriculture Economics is from the Faculty of Agriculture and Veterinary at the University of Prishtina, Kosovo. Additionally, he participated in training courses, gaining specific experiences in European countries and Japan.

Currently, he is a project management consultant for the Mayor's office of the Prishtina municipality. His career started in 2010 in the Agricultural Pharmacy "NTP" Fati, supported by the EU office and UNDP where he was appointed as an advisor for economic development. During the years, he had worked as an agricultural economist, advisor, consultant, team leader and researcher at public, governmental and international institutions and organizations.

The attached references to the educational and scientific activities of the PhD student (participation in projects and conferences) emphasise his dedication to research and constant willingness to improve and further extend his knowledge and experience.

2. General characteristics of the PhD thesis

The reviewed PhD thesis comprises 138 standard pages, including the main text, reference list, and annexes. 19 figures and 33 tables illustrate and visualise the analysis and results. The reference list includes 101 sources, such as scientific articles, reports, books, and strategic documents, the majority of which are in English and correctly cited. The thesis is well-organized, comprising an introduction, three chapters, and a conclusions and recommendations section. The main text is well-written, maintaining a high scientific standard. The logical flow of the content is clear.

The author has chosen to explore the challenges and opportunities for sustainable rural development in Kosovo, with a specific focus on Skenderaj Municipality. The study addresses critical post-war developmental challenges in Kosovo's rural areas, especially agricultural inefficiency, low productivity, and rural depopulation. The importance of this topic is equal to its complexity, involving a theoretical framework with empirical analysis, offering relevant findings and concrete policy recommendations. It is a timely and valuable contribution to the fields of rural development, agricultural economics, and regional policy planning in post-conflict societies. The novelty as well as the scientific level of the thesis is good, considering the importance of the research subject, policy requirements and stakeholders' demands.

The PhD thesis title is formulated correctly, and the content corresponds to it. The objectives are clearly stated, focusing on: identifying drivers and challenges for rural development, evaluating agricultural policies and programs, analysing socio-economic factors influencing farm productivity and providing policy recommendations. The research questions are clearly articulated. They are well addressed, facilitating the realisation of the objective and the acceptance of the established research hypothesis.

The PhD student has applied an appropriate mixed-methods approach for analyses and evaluation in the field, using quantitative survey analysis (OLS regression, correlation analysis, hypothesis testing), qualitative interviews, case studies, and desk research.

3. Assessment of the scientific and applied results achieved

In the first part, the PhD candidate introduces the reader to the dissertation topic: the importance of the agriculture sector in Kosovo and the challenges currently faced in their economic development, explaining the reasons for the choice of the topic, the objectives of the thesis, the research questions and the hypotheses. Thus, he showed familiarity with, and understanding of, the relevant problems, policy and processes.

Scientifically, a comprehensive theoretical framework (Chapter 1, Theoretical Background of the Study) is offered that synthesises key concepts from rural development, agricultural economics, and post-conflict reconstruction as well as a brief methodological approach is described (Chapter 2, Research Methodology) to present the used materials and methods for data collection and analyses. It identifies the major structural challenges facing rural Kosovo, such as fragmented land ownership, inefficiencies in agricultural production, and governmental challenges.

The applied results are equally noteworthy and presented in Chapter 3 (Results and Discussions). The thesis demonstrates a clear link between government support programs (grants and direct payments) and farm productivity through a combination of regression analyses, correlation studies, and interviews. The study produces concrete, evidence-based recommendations tailored to Kosovo's socio-economic and institutional context. Moreover, the practical implications for enhancing rural livelihoods, policy design, and EU integration efforts are drawn, making the results actionable for policymakers, agricultural agencies, and development practitioners. In this regard, the PhD student did display sufficient knowledge and a capacity for clear thinking, and he also demonstrated an ability for

analysis and design.

At the end of the thesis general conclusions of the performed research and analyses are presented as well as recommendations are advocated.

The aim and the research questions have been successfully fulfilled and answered in the PhD thesis.

4. Assessment of the scientific and applied contributions

The presented research proves that the PhD student has profound knowledge about the scientific literature and achievements in the studied field. He also has mastered and applied relevant research methods and tools. Thus, the PhD candidate achieved specific scientific and practical contributions.

Scientific contributions

From a scientific point of view, the candidate systematically reviews existing literature on rural development, agricultural economics, and socio-economic restructuring in transitioning countries, thus providing a solid theoretical foundation for the research. It bridges a knowledge gap by integrating theoretical models with practical insights specific to the Western Balkans region considering the case of Kosovo. Furthermore, the thesis applies advanced econometric techniques to explore relationships between institutional support and agricultural outcomes.

Applied practical contributions

In terms of applied contributions, the dissertation proposes recommendations for improving rural development policies, institutional capacities, and agricultural productivity in Kosovo. It suggests measures for enhancing grant effectiveness, increasing farmers' access to advisory services, promoting farm diversification, and supporting the broader integration of rural development strategies with EU standards. Notably, the thesis promotes an evidence-based approach to rural policy that can directly influence program design and implementation at municipal and national levels.

5. Assessment of the published articles

The PhD candidate Sallahu presented publications in relation to the thesis, from which only one is indirectly related to the topic of the dissertation. Four publications have been submitted for review: three articles in scientific journals (one of which is indexed in Scopus) and one publication in co-authorship in conference proceedings. They are published in prestigious journals, which fully meet the quantitative and qualitative requirements for acquiring the educational and scientific degree "Doctor".

6. Assessment of the autoreferat

The presented autoreferat objectively reflects the structure and content of the PhD thesis. It is presented in text of 38 pages and includes the general characteristics of the dissertation, its structure and content. A short exposition of the dissertation is presented, emphasizing the achieved theoretical-methodological and empirical results, as well as a list of references.

7. Critical notes and questions

The reviewed thesis has its merits and the critical remarks mentioned below do not decrease the qualities of the study. Even the notes should be considered by the PhD candidate more as recommendations for his future work. Therefore, my main recommendation to Sokol Sallahu is to express his position more clearly and categorically, as at the moment, the text presents the achievements by other scientists and it lacks the critical view of the main concepts considered and

those adopted in the development of the PhD thesis. For the correct performance of each research task in the future I see two major issues that the PhD candidate should consider: 1) consistent justification of the methodological choices with detailed and structured explanation of the limitations, assumptions, approaches, etc. and 2) achieving representativeness, validity and generalizability of the results, e.g. a stronger comparative analysis (with other municipalities in Kosovo or other studies for Balkan countries) could have further contextualized the findings.

I have two questions that I would like to ask, and on which I will be happy to hear PhD student's opinion during the PhD thesis defence, namely:

1) About the data used in the study: How did you address the challenges you encountered during the data collection in rural areas? How reliable are the secondary data sources you used, and how did you validate them against your primary data?

2) What are the main risks and barriers to implementing the proposed policy recommendations in Kosovo's current political and administrative environment?

8. Conclusion

Based on the different research methods learned and applied by the PhD student, the correctly performed field studies, the final conclusions and recommendations, I believe that the presented thesis meets the requirements of Bulgarian national law and the Regulations of the UNWE for its application, which gives me the reason to evaluate it **POSITIVE**.

I feel confident to propose to the highly esteemed Scientific Jury also to award **Sokol Sallahu** the educational and scientific degree "**Doctor**" in the scientific specialty "Economics and Management (Agribusiness, Eco-Economics)".

Date: 28.04.2025r.
Sofia

Reviewer:
(Assoc. Prof. Dr. Mariya Peneva)